

Rolnummer 435
Arrest nr. 53/93 van 1 juli 1993

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag gesteld door de arbeidsrechtbank te Verviers bij vonnis van 22 september 1992 in zake N. Stassart tegen de Rijksdienst voor Pensioenen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters F. Debaedts en M. Melchior, en de rechters L. De Grève, K. Blanckaert, L.P. Suetens, P. Martens en J. Delruelle, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp

Bij vonnis van 22 september 1992 in zake N. Stassart tegen de Rijksdienst voor Pensioenen (R.V.P.) heeft de arbeidsrechtbank te Verviers de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is artikel 99 van de wet van 15 mei 1984 (*Belgisch Staatsblad* van 22 mei 1984, p. 7075), dat een 3° heeft ingevoegd in artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1963 (lees : 1967) betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, in strijd met artikel 6 van de Grondwet en/of artikel 6*bis* van de Grondwet, in zoverre het de aanspraak op een overlevingspensioen erkent voor mannen die weduwnaar zijn geworden van een werkneemster overleden na 31 december 1983, terwijl na de inwerkingtreding ervan dezelfde aanspraak niet wordt erkend ten gunste van mannen die weduwnaar zijn geworden van een werkneemster overleden vóór 1 januari 1984 ? »

en subsidiair :

« Is artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (*Belgisch Staatsblad* van 27 oktober 1967) in strijd met artikel 6 van de Grondwet en/of artikel 6*bis* van de Grondwet in zoverre het de aanspraak erkent op een overlevingspensioen voor een vrouw die weduwe is geworden van een werknemer (overleden vóór 1 januari 1984) die op 3 november 1989 een aanvraag om overlevingspensioen indient terwijl dat artikel diezelfde aanspraak ontzegt aan een man die weduwnaar is geworden van een werkneemster (overleden vóór 1 januari 1984) die op dezelfde datum, namelijk 3 november 1989, een aanvraag om overlevingspensioen indient ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

Bij een beslissing van 25 januari 1991 werd Nicolas Stassart door de Rijksdienst voor Pensioenen het overlevingspensioen geweigerd waarop hij aanspraak had gemaakt met een beroep op het feit dat zijn echtgenote steeds had gewerkt, eerst als werkneemster en dan als zelfstandige. Nicolas Stassart wendde zich tot de arbeidsrechtbank te Verviers, die vaststelde dat de weigering van de Rijksdienst voor Pensioenen steunde op het feit dat de echtgenote van de verzoekende partij op 21 november 1981 was overleden, terwijl krachtens artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 de weduwnaars van werkneemsters alleen dan op een overlevingspensioen recht hebben wanneer hun echtgenote na 31 december 1983 is overleden.

Bij een eerste vonnis van 28 januari 1992 dat bij verstek werd gewezen, stelde de rechtbank vast dat de bestreden beslissing discriminerend en derhalve onwettig was. Toch heropende de rechtbank de debatten opdat de partijen zich op tegenspraak nader konden verklaren over de rechtstreekse toepasselijkheid van internationale normen waarop Nicolas Stassart zich beriep.

Bij een tweede vonnis van 22 september 1992 stelde de rechtbank vast dat geen Europese richtlijn rechtstreeks toepasselijk was in het gegeven geval en stelde aan het Hof de voormelde vragen.

III. De rechtspleging voor het Hof

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 29 september 1992 ter griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel van het Hof aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om ten deze de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet is van de verwijzingsbeslissing kennisgegeven bij op 15 oktober 1992 ter post aangetekende brieven, die op 16, 19, 21 en 28 oktober 1992 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is in het *Belgisch Staatsblad* van 16 oktober 1992 bekendgemaakt.

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, met ambtswoning te 1000 Brussel, Wetstraat 16, heeft bij op 1 december 1992 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

De Rijksdienst voor Pensioenen, vertegenwoordigd door zijn administrateur-generaal, met kantoren te 1060 Brussel, Zuidertoren 3, met als raadsman Mr. J. Cl. Delville, advocaat bij de balie te Verviers, heeft bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

Afschriften van die memories zijn conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij op 16 december 1992 ter post aangetekende brieven, die op 17 en 24 december 1992 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Er is geen memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 7 januari 1993 is rechter J. Delruelle als lid van de zetel aangewezen ter vervanging van rechter D. André, die tot voorzitter is verkozen en later in ruste is gesteld.

Bij beschikking van 2 maart 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, tot 29 september 1993 verlengd.

Bij beschikking van 19 mei 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 17 juni 1993.

Van die beschikking is aan de partijen kennisgegeven, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 19 mei 1993 ter post aangetekende brieven, die op 24 en 27 mei 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 17 juni 1993 :

- is verschenen :

. Mr. K. Ronse, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. Ph. Gérard, advocaat bij het Hof van Cassatie, voor de Minis terraad;

- hebben de rechters P. Martens en L.P. Suetens verslag uitgebracht;

- is Mr. K. Ronse, voornoemd, gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1. Door het recht op pensioenen dat tot dan toe slechts ten aanzien van weduwen van werknemers bestond tot weduwnaars van werkneemsters uit te breiden, heeft artikel 99 van de wet van 15 mei 1984 de gelijke behandeling van man en vrouw tot stand gebracht met ingang van 31 december 1983. Voor die datum werd gekozen omdat de wet zelf, wat artikel 99 ervan betrof, op 1 januari 1984 in werking trad.

Het onderscheid tussen degenen die weduwnaar zijn geworden voor en na die datum vormt geen discriminatie in de zin van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet.

Er dient dus negatief op de twee vragen te worden geantwoord.

Standpunt van de Rijksdienst voor Pensioenen

A.2.1. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 15 mei 1984 blijkt de bedoeling van de wetgever om een aantal gemeenschappelijke regels in te voeren die van die aard zijn dat zij, enerzijds, de ongelijkheden en vertekeningen verminderen, en, anderzijds, voor de toekomst de groei van de pensioenlasten inperken door het nastreven van een beter evenwicht tussen de stelsels.

A.2.2. Het overlevingspensioen, dat is ingesteld in een tijd dat vrouwen slechts uitzonderlijk een beroepsactiviteit uitoefenden, strekte ertoe het risico te dekken dat tal van gehuwde vrouwen liepen om na het overlijden van hun echtgenoot zonder middelen van bestaan achter te blijven. Economisch en sociaal heeft de toestand zich intussen zo ontwikkeld, dat steeds meer vrouwen in het arbeidsproces zijn opgenomen en steeds meer maannen van het inkomen van hun echtgenote afhankelijk zijn. Die ontwikkeling verantwoordde de in 1984 ten voordele van de weduwnaars ingevoerde wijziging.

A.2.3. Het begrip overlevingspensioen ten voordele van de overlevende echtgenoot is in ons recht ingevoerd bij artikel 19, § 1, van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers.

De in de tijd beperkte toepassing van artikel 99 van de wet van 15 mei 1984 steunt op de voormelde economische en sociale ontwikkeling en op de aanvullende contributieve inspanning die in de werknemersregeling wordt gevegd. Daarbij wordt rekening gehouden met de bijkomende financiële last voor het stelsel zelf.

- B -

B.1. Bij artikel 99 van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen heeft de wetgever een einde gemaakt aan de discriminatie die erin bestond dat weduwnaars geen recht hadden op een overlevingspensioen. Het onderscheid was verklaarbaar in een tijd dat de vrouw over het algemeen geen bezoldigde beroepsactiviteit uitoefende. Gelet op de economische en sociale ontwikkeling, waarbij de vrouw zich in het arbeidsproces ging inschakelen, is die ongelijke behandeling onverantwoord geworden. De betwiste bepaling beoogt, in haar beginsel, op dit punt de pensioenwetgeving in overeenstemming te brengen met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet.

B.2. Wanneer de wetgever een discriminatie ongedaan maakt die is gebleken uit een economische en sociale ontwikkeling, komt het hem toe dat te doen zodra het onderscheid dat bij de oorsprong ten grondslag lag aan een verschillende behandeling, niet langer verantwoord is. Ten deze heeft artikel 10, § 1, van de wet van 29 juni 1981 het beginsel van het recht van de overlevende echtgenoot op een overlevingspensioen tot uitdrukking gebracht.

De vaststelling van de datum waarop de gelijkheid tot stand wordt gebracht is een opportuniteitskwestie, die tot de bevoegdheid van de wetgever behoort, inzonderheid wanneer die vaststelling belangrijke budgettaire gevolgen heeft. Financiële overwegingen zouden evenwel niet kunnen verantwoorden dat, om een einde te maken aan de discriminatie, de wetgever zich een kennelijk onredelijke termijn toemeet.

B.3. De inschakeling van de vrouw in het arbeidsproces is lang vóór 1 januari 1984 geschied. Toch zijn de gevolgen van dat verschijnsel slechts geleidelijk zichtbaar geworden.

B.4. In het vonnis van 22 september 1992 stelt de arbeidsrechtbank te Verviers vast dat in het Europees recht de richtlijnen van de Ministerraad van de Europese Gemeenschappen van 19 december 1978 en 24 juli 1986 het principe van de gelijke behandeling van man en vrouw inzake sociale zekerheid erkennen. Maar de arbeidsrechtbank voegt eraan toe dat geen van die richtlijnen op de wettelijke overlevingspensioenen toepasselijk is.

B.5. Hoewel de aangevoerde discriminatie beoordeeld moet worden met inachtneming van de specifieke situatie van België, is de huidige stand van het Europees recht er een aanwijzing voor dat de wetgever, door een einde te maken aan de discriminatie van weduwnaars en weduwen vanaf 1 januari 1984, geen maatregel heeft genomen die de gevolgen van die discriminatie onredelijk lang in stand heeft gehouden.

Bij ontstentenis van gegevens waaruit met zekerheid de datum kan worden opgemaakt waarop aan die discriminatie een einde moest worden gemaakt, zou het Hof zijn beoordeling stellen in de plaats van die van de wetgever, mocht het de datum van 1 januari 1984 die de wetgever heeft bepaald als discriminerend zou aanzien.

B.6. De twee vragen moeten dus negatief worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

1. Artikel 99 van de wet van 15 mei 1984, dat een 3^e heeft ingevoegd in artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, schendt de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet niet, in zoverre het mannen die weduwnaar zijn geworden van een werkneemster die na 31 december 1983 is overleden, aanspraak verleent op een overlevingspensioen, terwijl na de inwerkingtreding ervan die aanspraak niet geldt voor mannen die weduwnaar zijn geworden van een vóór 1 januari 1984 overleden werkneemster.

2. Artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers schendt de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet niet, in zoverre het een vrouw die weduwe is geworden van een (vóór 1 januari 1984 overleden) werknemer die op 3 november 1989 een aanvraag om overlevingspensioen indient, aanspraak verleent op een overlevingspensioen, terwijl volgens dat artikel die aanspraak niet geldt voor een man die weduwnaar is geworden van een (vóór 1 januari 1984 overleden) werkneemster die op dezelfde datum, namelijk 3 november 1989, een aanvraag om overlevingspensioen indient.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 juli 1993.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

M. Melchior